

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในหัวข้อต่อไปนี้

1. วัยรุ่นกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
  - 1.1 วัยรุ่นและพัฒนาการของวัยรุ่น
  - 1.2 ลักษณะและพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น
  - 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น
  - 1.4 ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น
2. การป้องกันวัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
  - 2.1 การเสริมสร้างทักษะชีวิต
  - 2.2 การปกป้องจากครอบครัว
  - 2.3 การสร้างภูมิคุ้มกันโรงเรียน
  - 2.4 การใช้มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
  - 2.5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น
3. การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

1. วัยรุ่นกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.1 วัยรุ่นและพัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่น เป็นช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ได้ เป็นระยะที่มีการพัฒนาทางจิตใจมาจากความเป็นเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ และมีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจไปสู่ภาวะที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง (WHO, 2002)

การแบ่งระยะของวัยรุ่น ศรีเรือน แก้วกังวาน (2549) ได้แบ่งช่วงของวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ โดยใช้เกณฑ์ความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ คือ ช่วงอายุประมาณ 12-15 ปี เป็นช่วงวัยแรกรุ่น ซึ่งยังมีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางเด็กอยู่มาก ช่วงอายุประมาณ 16-17 ปี เป็นช่วงระยะรุ่นตอนกลาง จะมีพฤติกรรมก้ำกึ่งระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ ช่วงอายุประมาณ 18-25 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนปลาย ที่มีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางเป็นผู้ใหญ่ ขณะที่ สุชา จันน์เอม (2540) แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นเป็น

3 ระยะ คือ วัยรุ่นตอนต้น (ช่วงอายุ 11-15 ปี) ในระยะนี้มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างรวดเร็ว มีรูปร่างสูงใหญ่ขึ้น ค่อนข้างหลงตัวเอง (Narcissistic phase) มีความเพ้อฝัน (Magical Thinking) มีความเป็นอิสระ (Emancipation) แต่ยังคงพึ่งพ่อแม่ ยังสนใจเพศเดียวกัน วัยรุ่นตอนกลาง (ช่วงอายุ 15-18 ปี) เป็นระยะที่คือร้อน โมโหง่าย มักจะมีความขัดแย้งกับพ่อแม่สูง เพื่อนมีอิทธิพลสูง เริ่มสนใจเพศตรงข้าม การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเริ่มสมบูรณ์เต็มที่ และเป็นระยะที่เริ่มทดลองเกี่ยวกับเพศ และวัยรุ่นตอนปลาย (ช่วงอายุ 18-21 ปี) เป็นระยะที่เจริญเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่เต็มที่ รู้จักบทบาทของเพศตนเองเต็มที่ มีความเป็นอิสระเต็มที่ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ค่อนข้างยอมรับการให้คำแนะนำได้ง่ายกว่าวัยอื่นๆ ให้ความสนใจต่อคำแนะนำต่างๆ รวมทั้งเรื่อง การป้องกันปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม

ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมปลาย ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง อายุประมาณ 15-18 ปี เพราะต้องการนำศักยภาพของนักเรียนมาเป็นแนวทางในการ ป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัยรุ่นตอนกลาง เป็นวัยที่เริ่มต้นก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ร่างกายมีการเจริญเติบโต และมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นจากวัยเด็ก ไปสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เริ่มมีการอยากรู้ อยากลอง พฤติกรรมใหม่ เป็นช่วงรอยต่อของชีวิต และเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในชีวิต เช่น การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ สังคม และพฤติกรรม เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อทำหน้าที่ได้อย่างความสมบูรณ์เต็มที่ทั้งภายนอกที่มองเห็น เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก รูปร่าง หน้าตา และการเปลี่ยนแปลงของสรีระภายใน เช่น โครงกระดูก การทำงานของฮอร์โมนและต่อมต่างๆ การผลิตเซลล์สืบพันธุ์ในเด็กชาย การมีประจำเดือนของเด็กหญิง ไขมันสะสมตามร่างกาย ระบบการย่อยอาหารทำงานเพิ่มขึ้น (วินัดดา ปิยะศิลป์ และ พนม เกตุมาน, 2545; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549; สุชา จันทร์เอม, 2540; สมภพ เรื่องตระกูล, 2544) นอกจากการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโต ด้านร่างกายแล้ว วัยรุ่นยังมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคมและวัฒนธรรม การถูกกดดันจากสภาพเศรษฐกิจ ความไม่ชัดเจนในโลกและมุมมองชีวิต การออกจากครอบครัว และการคบเพื่อน เหล่านี้เป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนแบบแผนอารมณ์ของวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นจะมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว รุนแรง ไม่มั่นคง หรือควบคุมไม่ได้ สับสนต่อบทบาทหน้าที่ ความเป็นผู้ใหญ่ การวางตัวระหว่างเพื่อนต่างเพศหรือเพื่อนต่างวัย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

วัยรุ่นตอนกลาง เป็นวัยที่มีกระบวนการคิดเป็นเหตุเป็นผล มีความคิดเป็นของตนเอง ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ รู้จักคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ รู้จักหาข้อมูลเพื่อตัดสินใจเรื่องต่างๆ ด้วยตัวเอง ไม่ชอบการออกคำสั่งบังคับ ให้เชื่อฟังและทำตาม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549; สุชา จันทร์เอม, 2540; สมภพ เรื่องตระกูล, 2544) หากวัยรุ่นได้ใช้พลังความคิดในทางที่เป็นประโยชน์ ได้รับการ

ชี้แนะแนวทางและรับการสนับสนุนที่ถูกต้อง และมีหลักฐานที่ทำให้วัยรุ่นเชื่อได้ จะทำให้วัยรุ่นเกิดความกล้าในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค และเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีแก่วัยรุ่น และทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่ดีที่ถูกต้องได้

สรุปวัยรุ่น เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในชีวิต เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การพัฒนาทางจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จากสภาพที่ต้องพึ่งพิงไปสู่ภาวะที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง ด้วยเป็นวัยที่เริ่มมีความอยากรู้อยากลอง พฤติกรรมใหม่ เป็นช่วงรอยต่อของชีวิต การออกจากครอบครัว และการคบเพื่อน เหล่านี้เป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนแบบแผนอารมณ์และพฤติกรรมของวัยรุ่น และล้วนเป็นเหตุให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.2 ลักษณะและพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

ลักษณะและพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความแตกต่างกันตามปริมาณความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัญหาที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งองค์การอนามัยโลกแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ (สาวตรี อัญฉางค์กรชัย และคณะ, 2543)

1.2.1 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีความเสี่ยงน้อย (Low Risk Drinking) หมายถึง การดื่มในลักษณะที่ไม่ทำให้เกิดปัญหาตามมา ทั้งต่อตัวผู้ดื่มเองและสังคมรอบข้าง โดยที่ผู้หญิงดื่มที่ไม่เกิน 2 ดื่มมาตรฐานต่อวัน เทียบเท่ากับเบียร์ชนิดแรง 1.5 กระป๋อง หรือเหล้า 40 ดีกรี 50 มิลลิลิตร ส่วนผู้ชายดื่มไม่เกิน 4 ดื่มมาตรฐานต่อวัน เทียบเท่ากับเบียร์ชนิดแรง 3 กระป๋อง หรือเหล้า 40 ดีกรี 100 มิลลิลิตร และมีวันที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลยอย่างน้อย 2 วันต่อสัปดาห์ หรือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ปริมาณไม่เกิน 21 ดื่มมาตรฐานต่อสัปดาห์ในผู้ชาย หรือ 14 ดื่มมาตรฐานต่อสัปดาห์ในผู้หญิงการดื่มในลักษณะนี้อาจเรียกว่า การดื่มอย่างปลอดภัย (Safe-Limit Drinking)

1.2.2 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายสูง (Hazardous Drinking) หมายถึง การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณมากและที่ทำให้ผู้ดื่มเพิ่มความเสี่ยง ที่จะทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพของผู้ดื่มโดยลักษณะการดื่มแบบเสี่ยงคือ ผู้หญิงดื่มมากกว่า 2 ดื่มมาตรฐาน แต่ไม่เกิน 4 ดื่มมาตรฐานต่อวัน เทียบได้กับเบียร์ชนิดแรง 3 กระป๋อง หรือเหล้า 40 ดีกรี 100 มิลลิลิตร หรือผู้ชายดื่มมากกว่า 4 ดื่มมาตรฐานแต่ไม่เกิน 6 มาตรฐานต่อวัน เทียบเท่ากับเบียร์ชนิดแรง 4.5 กระป๋อง หรือเหล้า 40 ดีกรี 150 มิลลิลิตร นอกจากนี้การดื่มแบบ “เม้าหัวราน้ำ” (Binge Drinking) ก็ถือเป็นการดื่มแบบเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายด้วย

1.2.3 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นอันตราย (Harmful Drinking) หรือการดื่มแบบผิดๆ (Alcohol Abuse) หมายถึง พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ทำให้เกิดอันตรายต่อสภาพ

ร่างกายหรือจิตใจ โดยที่ผู้ชายที่ดื่มมากกว่า 6 ดื่มมาตรฐานต่อวัน และผู้หญิงที่ดื่มมากกว่า 4 ดื่มมาตรฐานต่อวัน และมีอันตรายจากการดื่มเกิดขึ้นแล้ว และองค์การอนามัยโลกให้คำจำกัดความ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของ ICD-10 หรือ DSM-IV ซึ่งประกอบด้วย ว่ามีหลักฐานชัดเจนว่า แอลกอฮอล์ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ ลักษณะของอันตรายสามารถถูกตรวจสอบพบได้ ต้องดื่มแอลกอฮอล์ติดต่อกันนานอย่างน้อย 1 เดือนหรือดื่มหลายครั้งในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา และต้องไม่เข้าหลักเกณฑ์การวินิจฉัยสำหรับภาวะติดสุรา (Alcohol Dependence)

สำหรับคนไทย 1 ดื่มมาตรฐาน (1 Drink) (สาวิตรี อัยฉางค์กรชัย และคณะ, 2543) หมายถึง ปริมาณเอทิลแอลกอฮอล์ 10-12 กรัมเอทานอล ค่ามาตรฐานปริมาณแอลกอฮอล์ 1 มิลลิลิตรเอทานอลเท่ากับ 0.79 กรัม เบียร์ มีแอลกอฮอล์ 4-5 เปอร์เซ็นต์ ขนาด 1 กระป๋อง (330 มิลลิลิตร) มีปริมาณเอทานอลเท่ากับ 10.4 กรัม เหล้า มีแอลกอฮอล์ 40 เปอร์เซ็นต์ ขนาด 1 เป๊ก (50 มิลลิลิตร) มีปริมาณเอทานอลเท่ากับ 15.8 กรัม เหล้าปั่น (เหล้าผสมน้ำหวานกลิ่นผลไม้ปั่นกับน้ำแข็ง) 1 แก้ว เท่ากับ 3 ชอต ปริมาณ 45 มิลลิลิตร ปริมาณเอทานอล เท่ากับ 1.4 g หนึ่งเหยือก เท่ากับ 6 ชอต ปริมาณเอทานอล 2.844 กรัม ไวน์ 1 แก้ว เท่ากับ 100 มิลลิลิตร ปริมาณเอทานอล 3.16 กรัม เหล้าแดง (วิสกี) 1 ชอต เท่ากับ 15 มิลลิลิตร ปริมาณเอทานอล 0.47 กรัม

ลักษณะและพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นักเรียนมัธยมปลายมีหลายลักษณะ โดยพบว่า นักเรียนร้อยละ 5 ดื่มทุกวัน นักเรียนดื่มร้อยละ 15 ประจำตั้งแต่ 3-6 ครั้งต่อสัปดาห์ นักเรียนร้อยละ 22 ดื่มประจำตั้งแต่ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ และร้อยละ 37 ดื่มนานครั้ง และปริมาณเหล้าที่ดื่มเฉลี่ยครั้งละ 5 แก้ว (พนิดา นามจันดี, 2549) จะเห็นว่านักเรียนมัธยมปลายกลุ่มที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตั้งแต่ 3-6 ครั้งต่อสัปดาห์ถึงดื่มทุกวันถึงร้อยละ 20 ของนักเรียนที่ดื่มทั้งหมด เป็นกลุ่มดื่มแบบมีความเสี่ยงต่ออันตรายสูง (Hazardous Drinking)

1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

การแสดงออกของมนุษย์นั้นไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดจากสิ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมนั้นขึ้นมา ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมนั้นเกิดจากปัจจัยมีหลายประการ ได้แก่ การรับรู้ การเรียนรู้ สติปัญญาและความคิด ความเชื่อและค่านิยม เจตคติ อารมณ์ แรงจูงใจ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ได้รับการกระตุ้นจากปัจจัยต่างๆ ตามหลักการระบาควิทยาของพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ดื่ม (Host) ปัจจัยด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Agent) และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) (สุพรรณศรีอำพร, 2547)

1.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นลักษณะของวัยรุ่นที่มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ เพศ พันธุกรรม บุคลิกภาพ อารมณ์ ปัญหาสุขภาพจิตและพฤติกรรม

1.3.1.1 เพศชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิง

วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการความตื่นเต้น และประสบการณ์ใหม่ๆ ในชีวิต โดยทั่วไปพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมโรค โภชนา พฤติกรรมเสี่ยง ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิง โดยพบว่าเพศชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 54.6 ของเพศชาย ส่วนเพศหญิงดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 9.8 ของเพศหญิง (บัณฑิต ศรีไพศาล, 2550) และสอดคล้องกับการศึกษาของ จินตนา วงศ์วาน (2548) ที่ศึกษาความชุกและพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่านักเรียนชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 59.6 ของนักเรียนชาย ส่วนนักเรียนหญิงดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 40.4 ของนักเรียนหญิง และการศึกษาของ อัมดา ไชยกาญจน์ (2549) ได้ศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่านักเรียนชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 51.6 ของเพศชาย และนักเรียนหญิงดื่มร้อยละ 48.4 ของเพศหญิง แม้เพศชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิง แต่พบว่าแนวโน้มการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเพศหญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยพบว่าเพศหญิงดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.3 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นร้อยละ 3 ในปี พ.ศ. 2549 โดยเป็นอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 (บัณฑิต ศรีไพศาล, 2550)

1.3.1.2 พันธุกรรมทำให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

พันธุกรรมเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด จากการค้นพบยีนส์ที่ถ่ายทอดโรคพิษสุราเรื้อรังชื่อว่า Dopamine D₂ พบว่าอัตราการติดสุราในญาติผู้ป่วยสูงกว่าอัตราที่พบในคนทั่วไป 3-4 เท่า คู่แฝดที่เกิดจากไข่ใบเดียวกันถ้าคนหนึ่งติดสุราอีกคนมีโอกาสดูดสุราด้วยร้อยละ 60 บุตรบุญธรรมที่บิดามารดาแท้ๆติดสุรา โดยที่บุตรได้รับการเลี้ยงดูที่ห่างไกลออกไปจากบิดามารดาของตนจะมีอัตราการติดสุรามากกว่าปกติถึง 4 เท่า (สมภพ เรืองตระกูล, 2544) พันธุกรรมจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่ศึกษาประชาชนชาวไทยว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนดื่มสุราคือพันธุกรรม (สุทธิลักษณ์ ตั้งกุลบริบูรณ์, กฤตยา แสงวงเจริญ, วรภัทร ทองใบ, จิราภรณ์ สฤชสมบัติ และ นิสานาด ชีระพันธ์, 2549)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ห้องสมุดงานวิจัย

วันที่..... 12 มี.ค. 2556 .....

เลขทะเบียน..... 208893 .....

เลขเรียกหนังสือ..... .....

1.3.1.3 วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่เริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัยรุ่น เป็นช่วงวัยที่มีความอยากรู้อยากลองพฤติกรรมใหม่ๆ และเริ่มค้นหาเอกลักษณ์ของตัวเอง การคิดและการตัดสินใจมีความแตกต่างกันตามระยะของพัฒนาการและอายุ ซึ่งพัฒนาการและอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยพบว่า วัยรุ่นอายุ 15-19 ปี เป็นกลุ่มที่มีอัตราเพิ่มการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงร้อยละ 45 จากปี พ.ศ. 2939 ถึง พ.ศ. 2549 (บัณฑิต ศรีไพศาล, 2550) อายุเฉลี่ยการดื่มครั้งแรกของวัยรุ่นคือ 14 ปี (อัมคา ไชยกาญจน์, 2549) และวัยรุ่นมีแนวโน้มอายุเริ่มดื่มครั้งแรกลดลงโดยพบว่าการดื่มครั้งแรกที่อายุต่ำกว่า 10 ปี (ชลวิทย์ บุญศรี, 2549)

1.3.1.4 ปัญหาสุขภาพจิต บุคลิกภาพ และพฤติกรรมส่วนบุคคล กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ปัญหาด้านสุขภาพจิต บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ทำให้พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน วัยรุ่นที่มีความผิดปกติทางอารมณ์และมีปัญหาด้านสุขภาพจิต เป็นคนที่มีจิตใจอ่อนแอ รู้สึกมีคุณค่าในตัวเองต่ำ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่นไม่ดี มีพฤติกรรมก้าวร้าวชอบใช้ความรุนแรง ชอบทำร้ายผู้อื่น มักมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูง และความรู้สึกรักตนเองมีความสัมพันธ์กับการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นเช่นกัน (รุจา ภูไพบูลย์, 2549) นอกจากนี้ วิชัย ไบยะจินดา และ อาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา (2544) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของนักเรียนที่มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในนักเรียนชายอายุ 15-18 ปี พบว่า นักเรียนชายที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 80 ของมีพฤติกรรมก้าวร้าว

1.3.1.5 ความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อพฤติกรรมการดื่ม

ความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น วัยรุ่นยังขาดความรู้ขาดการเรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยอันตรายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถึงแม้มีความรู้แต่ก็ไม่นำไปปฏิบัติ วัยรุ่นมักมีทัศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่ความผิดปกติแต่อย่างใด (จินตนา วงศ์วาน, 2548; นิชาภัทร บุญสวัสดิ์กุลชัย, 2551; อัมคา ไชยกาญจน์, 2549; Piko, 2006) นักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่ำและปานกลางมีโอกาสเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น 5.56 เท่า และ 5.01 เท่าของกลุ่มนักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูง และนักเรียนที่มีเจตคติด้านบวกเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่ำและปานกลางมีโอกาสเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น 10.72 เท่า และ 5.01 เท่า ของกลุ่มนักเรียนที่มีเจตคติเกี่ยวกับ

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูง (ชลวิทย์ บุญศรี, 2549) และจากการศึกษาของ Schlegel, d'Avernas, Zanna, DeCorville & Manske (1992 อ้างถึงใน รุจา ภูไพบูลย์, 2549) ที่ศึกษาพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่น 1,325 คน พบว่าความตั้งใจที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ การเชื่อความคิดของคนอื่นหรือบรรทัดฐานของสังคม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเอง ซึ่งสามารถทำนายความตั้งใจที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ร้อยละ 12 ถึงร้อยละ 50

1.3.2 ปัจจัยด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ปัจจัยด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของการของวัยรุ่น เพราะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีหลากหลายรูปแบบ การบรรจุภัณฑ์ที่ล่อตาล่อใจ มีความสวยงาม น่าสะสม มีมากมายหลายยี่ห้อให้เลือกตามใจชอบ ด้านราคาของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่แพง ทำให้นักเรียนสามารถซื้อดื่มได้ และการแบ่งขายของร้านค้าในชุมชนที่ง่ายและสะดวกต่อการเข้าถึงการซื้อของนักเรียน การเพิ่มช่องทางจำหน่ายของผู้ผลิตที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกพื้นที่ นโยบายเปิดเสรีสุราถล่ม และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนทำให้แต่ละพื้นที่ที่มีผู้ผลิตและจำหน่ายในชุมชนเพิ่มขึ้น การเพิ่มความสะดวกแก่ผู้ซื้อของร้านค้า เช่น การจัดวางที่สังเกตเห็นง่าย ความสะดวกต่อการหยิบจับ การจัดวางเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่คำนึงถึงเด็ก เช่น การวางเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับนมกล่อง ทำให้กระตุ้นความอยากดื่มของเด็ก การเปิดจำหน่ายของร้านค้าตามใจชอบขัดต่อกฎหมาย และกลยุทธ์ทางการตลาดที่พยายามนำเสนอให้เห็นตราสินค้าด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายพบเห็นได้บ่อยขึ้น เช่น การที่บริษัทผู้ผลิตให้การสนับสนุนป้ายร้านค้า การให้งบสนับสนุนทำป้ายของร้านค้า ร้านเครื่องดื่ม หรือเมนูอาหาร โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีชื่อยี่ห้อหรือตราผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มนั้นอยู่ด้วย ทำให้นักเรียนพบเห็นและชินตา และจดจำผลิตภัณฑ์นั้นได้ กระตุ้นความอยากดื่ม (กนิษฐา ไทยกล้า, 2550)

การโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลต่อผลพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน Jean Kilbourne นักวิเคราะห์อุตสาหกรรมการโฆษณาชั้นนำของสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า การโฆษณาประชาสัมพันธ์ทุกชนิด มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) กระตุ้นให้เกิดลูกค้าใหม่ 2) การทำให้ลูกค้าเก่าใช้สินค้าหรือบริการมากขึ้น และ 3) ช่วยให้ผู้ลูกค้าที่ยังลังเลสามารถตัดสินใจเลือกใช้สินค้าหรือบริการที่กำลังแข่งขันกันอยู่ ซึ่งการโฆษณาชวนเชื่อของผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์พุ่งเป้าไปยังกลุ่มเยาวชน ทำให้เยาวชนเห็นว่าการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องธรรมดาในสังคม เป็นความสนุกสนาน มีเสน่ห์ทางเพศ หลูหลวมและไม่มีโทษภัย ส่งผลให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น (Alcohol Health watch, 2003) จากการศึกษาของ Snyder et al. (2006 อ้างถึงใน บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2549) ได้ศึกษาการดื่มเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ของเยาวชน อายุ 15-26 ปี ในสหรัฐอเมริกา พบว่าเยาวชนที่เห็นการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเฉลี่ยสูงกว่า จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าผู้ที่เห็นการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเฉลี่ยต่ำ สื่อโฆษณา โทรทัศน์ คำ รูปแบบผลิตภัณฑ์ และรูปแบบการตลาดทำให้วัยรุ่นสามารถจดจำผลิตภัณฑ์และรูปแบบการดื่มได้ดี โดยพยายามใช้สื่อทางโฆษณาที่ตรงและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการศึกษาหลายชิ้นยืนยันว่า สื่อที่มีอิทธิพลอย่างสูงในการสร้างให้เยาวชนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ (นิษฐา หุ่นเกษม, 2550; บัณฑิต ศรีไพศาล, 2550; Huetz, Henriksen, Wang, Feighery & Fortmann, 2007)

1.3.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียนและชุมชน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ แหล่งที่ดื่ม

1.3.3.1 ครอบครัว

การอบรมเลี้ยงดู เศรษฐฐานะ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการทำหน้าที่ของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น โดยพบว่าครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น พ่อแม่เลี้ยงลูกไม่เป็น ขาดระเบียบวินัย เด็กไม่ได้รับการอบรมสั่งสอน ไม่มีการลงโทษเมื่อทำผิด ขาดการติดตามดูแล หรือมีพ่อแม่หย่าร้างกัน เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (รุจา ภูไพบูลย์, 2549; สุนันทา ศิริวาท, 2548; สมภพ เรื่องตระกูล, 2544) การศึกษาของ Duncan, Duncan, & Strycker (2006) พบว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นเกิดจากเลียนแบบพ่อแม่ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ครอบครัวที่มีปัญหาจากการดื่มยิ่งส่งผลให้เด็กมีการดื่มมากยิ่งขึ้น บรรยากาศ ความผูกพัน รูปแบบการสื่อสาร การแสดงอารมณ์ในครอบครัว และการใช้คำสั่งบังคับควบคุมที่เกินพอดี มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น และยังพบว่า การเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกของเด็กเล็กมักตั้งต้นที่บ้าน ถ้าพ่อแม่ดื่มมากเด็กก็ยิ่งดื่มตั้งแต่อายุน้อย การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น สัมพันธ์กับการดื่มของพ่อแม่และช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว โดยการศึกษาของ Garmiene, Zemaitiene, & Zaborskis (2006) พบว่าเด็กชายมีแนวโน้มจะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นเมื่อเห็นพ่อดื่มในบ้านตนเอง เด็กหญิงมีแนวโน้มจะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงขึ้น ถ้าครอบครัวใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันน้อย และการศึกษาของ Phupaibul et al. (2002 อ้างถึงใน รุจา ภูไพบูลย์, 2549) พบว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้สูงจะดื่มแอลกอฮอล์มากกว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ

1.3.3.2 เพื่อน

เพื่อนเป็นปัจจัยหนึ่งของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการศึกษาวัยรุ่นที่มีเพื่อนสนิทเป็นคนเเกร่ สูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และใช้สารเสพติด วัยรุ่นก็มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และใช้สารเสพติดเช่นกัน (สุวรรณณี แสงอาทิตย์, 2550; Fite, Colder & O'Conner, 2006; Piko, 2006; Yu & Stiffman, 2007) และประเภทของเพื่อน ฐานะทางเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น Bot, Engels, Knibbe, & Meeus (2005) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นอายุ 10-14 ปีจำนวน 1,280 จาก 11 โรงเรียนในเนเธอร์แลนด์ พบว่า ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักมีเพื่อนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย เพื่อนที่มีสถานภาพสูงกว่า เช่น เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า และมีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า มีผลต่อการดื่มสุราของวัยรุ่นที่มีสถานภาพต่ำกว่า โดยพบว่าจะทำให้วัยรุ่นที่มีสถานภาพต่ำกว่าดื่มเพิ่มขึ้นตาม นอกจากนี้ พฤติกรรมการดื่มของเพื่อนสนิทเป็นตัวทำนายการเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มของวัยรุ่น กล่าวคือ ถ้าวัยรุ่นมีเพื่อนที่ดื่มจัด จะทำให้วัยรุ่นชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณมากด้วย เหตุผลที่ทำให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่เพราะเกิดความสนุกสนาน และความ เป็นพวกพ้องเดียวกัน จากการศึกษาของ วิชัย โปษยะจินดา และ อาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา (2544) ที่ศึกษานักเรียนมัธยม อายุ 15-18 ปี พบว่า เพื่อนเป็นปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรก โดยเพื่อนนอกโรงเรียนจะมีผลต่อการตัดสินใจดื่มครั้งแรกของนักเรียนมัธยมปลาย ส่วนเพื่อนในโรงเรียนมีผลต่อการดื่มในครั้งต่อๆ มา

1.3.3.3 โรงเรียน

สภาพแวดล้อมของโรงเรียน เช่น การแก่งแย่งแข่งขันกันของนักเรียน (competition among pupils) การที่ครูควบคุมนักเรียนเหมือนเด็กเล็ก (control by the teacher) ความเครียดจากการเรียน (performance stress) การให้โอกาสและมีส่วนร่วมตัดสินใจของนักเรียน (possibility to participate) หรือการที่เพื่อนให้การยอมรับ (peer acceptance) มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน Steinhausen & Metzke (2003) ได้ศึกษารูปแบบการดื่มแอลกอฮอล์และปัจจัยจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเด็กนักเรียนอายุ 6-17 ปี จำนวน 1964 คนที่อาศัยอยู่ใน Canton of Zurich, Switzerland ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มไม่เคยดื่ม (abstainers) กลุ่มดื่มเฉพาะเข้าสังคม (social drinkers) กลุ่มดื่มหนัก (heavy drinkers) และกลุ่มที่มีปัญหาการดื่ม (problem drinkers) พบว่า กลุ่มดื่มหนักและกลุ่มที่มีปัญหาการดื่ม มีความเห็นว่ นักเรียนร่วมชั้นต่างแข่งขันกันสูง ครูควบคุมเขาเหมือนเด็กเล็ก เครียดจากการเรียน และไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ส่วนกลุ่มที่ไม่เคยดื่มรู้สึกว่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนน้อยกว่า กลุ่มดื่มเฉพาะเข้าสังคม ส่วนการศึกษาในประเทศไทยของ วิชัย โปษยะจินดา และ อาภา

ศิริวงศ์ ณ ออยุธยา (2544) ได้ศึกษานักเรียนมัธยมปลายทั้งชายและหญิง พบว่าเพื่อนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเพื่อนในโรงเรียนมีผลทำให้นักเรียนดื่มตามเพื่อนในครั้งต่อๆมา นอกจากนี้ความเครียดจากการเรียนเป็นปัญหาที่พบได้บ่อย นักเรียนบางคนหาทางออกด้วยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการศึกษาของ จินตนา วงศ์วาน (2548) พนิดานามจันดี (2548) วิไลรัตน์ ปริดาบุษนา (2550) พบว่านักเรียนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อคลายเครียดสูงเป็นอันดับต้นๆ รองจาก เพื่อนชวน และดื่มเพื่อความสนุกสนาน ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมดรับรู้ว่ามีกฎระเบียบ ข้อบังคับ และบทลงโทษเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นอย่างดี เช่น หักคะแนนความประพฤติ การเรียกผู้ปกครองมาพบ แต่นักเรียนประมาณครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 43.06 ของนักเรียนทั้งหมด เห็นว่ากฎระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนไม่เคร่งครัด นักเรียนคิดว่ายังขาดประสิทธิภาพในการป้องกันไม่ให้นักเรียนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นโรงเรียนควรมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับนักเรียนที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้นักเรียน

1.3.3.4 ชุมชน

สภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ค่านิยมของคนในชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม สื่อมวลชน กฎหมาย นโยบายของประเทศและการบริการด้านสุขภาพ การโฆษณา มีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลักษณะของเพื่อนบ้านที่วัยรุ่นอาศัยอยู่ ถ้าเป็นแหล่งที่บุคคลในชุมชนมีพฤติกรรมเสี่ยง วัยรุ่นก็เสี่ยงที่จะถูกชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยงเช่นกัน ซึ่งจากการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน โดยสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ได้สำรวจพฤติกรรมเสี่ยงนักเรียนมัธยมปลาย พบว่าวัยรุ่นอายุ 14-20 ปี ร้อยละ 45.6 เคยถูกชวนให้ลองใช้สารเสพติด (การปฏิบัติการณ์อนามัยโรงเรียน, 2547 อ้างถึงใน รุจา ภูไพบูลย์, 2549)

ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมและประเพณี เอื้อให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากเดิมที่คนไทยไม่ใช่คนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพราะเป็นข้อห้ามทางพระพุทธศาสนาที่เคร่งครัดของคนไทยสมัยก่อน รวมทั้งค่านิยมที่การเป็นนักเลงสุราเป็นเรื่องชั่วร้าย และนอกจากนี้คนไทยยังเชื่อว่าสุราเป็นของสูงที่มีไว้เซ่นไหว้พระ ไหว้เจ้า ศิบรรพบุรุษ ศีเจ้าที่ (พระไพศาล วิสาโล, 2545) ต่อมาวัฒนธรรมการดื่มของคนไทยเปลี่ยนไปเป็นการดื่มในโอกาสฉลองในเทศกาลต่างๆ เช่น งานสงกรานต์ งานบุญ งานบวช และเป็นการดื่มในโอกาสการรวมกลุ่มผสมผสานกับงานเทศกาล เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ หรือลอยกระทง เป็นต้น และปัจจุบันที่วัฒนธรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ปรับเปลี่ยนจากการดื่มตามประเพณีและเทศกาล เป็นการดื่มตามโอกาสการฉลอง และดื่มตามโอกาสที่อยากดื่มมากขึ้น นอกจากวัฒนธรรมประเพณีต่างที่มี

ผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว วัฒนธรรมการรับน้อง หรืองานกิจกรรมอื่นๆของโรงเรียน พบนักเรียนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้นเช่นกัน (สุทธิลักษณ์ ตั้งกุลบริบูรณ์ และคณะ 2549)

สรุป ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ที่เป็นลักษณะของวัยรุ่น เช่น เพศ พันธุกรรม บุคลิกภาพ อารมณ์ ปัญหาสุขภาพจิตและพฤติกรรม ปัจจัยด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่มีรูปแบบหลากหลาย การบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ราคาไม่แพง มีการแบ่งขาย และการโฆษณา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะของครอบครัว เพื่อน โรงเรียนและชุมชน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ แหล่งที่ดื่ม เหล่านี้ล้วนมีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน

1.4 ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และสังคม ดังนี้

1.4.1 กระทบทั้งต่อบุคคล

จากแอลกอฮอล์เมื่อดื่มเข้าสู่ร่างกาย จะถูกดูดซึมเข้าสู่กระแสเลือดได้เร็วกว่าที่กระเพาะอาหาร ถ้าใส่เล็ก และถ้าใส่ใหญ่ การดูดซึมจะช้าลงเมื่อมีอาหารร่วมด้วย และจะถูกย่อยสลายด้วยเอนไซม์ที่ตับและการเผาผลาญของร่างกาย บางส่วนถูกขับออกทางลมหายใจ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเกิดผลเสียดังต่อไปนี้

1.4.1.1 ทำให้เกิดโรค และ สุขภาพกายเสื่อมโทรม

กระทรวงสาธารณสุข ได้ศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดภาวะโรคของประเทศไทย พบว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยเสี่ยงอันดับที่สองรองจากเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 45.5 และเป็นอัตราเพิ่มที่สูงที่สุดจากทุกปัจจัย ได้แก่ เพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย การสูบบุหรี่ ความดันโลหิตสูง และการไม่สวมหมวกนิรภัย (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2550) และการดื่มแอลกอฮอล์ยังสัมพันธ์กับการเกิดโรคใน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มโรคที่เกิดจากการดื่มแอลกอฮอล์โดยตรง เช่น โรคจิต โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคติดยา โรคสมองเสื่อม โรคหัวใจ และโรคกระเพาะอาหาร 2) กลุ่มโรคเรื้อรังที่มีแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค เช่น มะเร็งปากคอหอยและหลอดอาหาร มะเร็งตับ โรคความดันโลหิตสูง โรคเส้นเลือดในสมองแตก และโรคตับแข็ง และ 3) ภาวะเฉียบพลันที่แอลกอฮอล์เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค ได้แก่ อุบัติเหตุ การฆ่าตัวตาย การถูกทำร้ายร่างกาย และการทารุณกรรมเด็ก (สุวรรณ อรุณพงศ์ไพศาล, 2549; Rehm et al., 2003) ความรุนแรงของการเกิดโรคขึ้นกับระดับปริมาณแอลกอฮอล์ในกระแสเลือด ถ้าดื่มในปริมาณมาก จะเสี่ยงต่อโรคความดันโลหิตสูง หัวใจเต้นผิดปกติ โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ และเสียชีวิตฉับพลัน (คิลก กิโยทัย, 2550; สุเทพ อุตสาหะ, 2540) และผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่ 80 มิลลิกรัม/วันขึ้นไป ทำให้เกิดภาวะตับโต

ตับอักเสบ และตับแข็ง (อนุชิต จุฑะพุทธิ, 2550) และแอลกอฮอล์ยังเป็นสาเหตุให้เกิดโรคตับอ่อนอักเสบเฉียบพลันและเรื้อรัง (สุพจน์ พงศ์ประสพชัย, 2550)

1.4.1.2 ก่อให้เกิดโรคจิต

โรคจิตจากการดื่มมีด้วยกันหลายอาการ และมีรักษาให้หายขาดได้ยาก ได้แก่ โรคประสาทหลอน โรคหวาดระแวง โรคความจำเสื่อม โรคซึมเศร้า โรคหวาดกลัวผิดปกติ เหล่านี้ล้วนผลึกคั่นให้ก่อความรุนแรง โดยองค์การอนามัยโลกพบว่า 1 ใน 3 ของผู้ป่วยทางจิตมีสาเหตุมาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากแอลกอฮอล์สามารถละลายไขมันได้ดี จึงสามารถผ่านที่กั้นระหว่างกระแสเลือดกับเซลล์สมอง (Blood-brain-barrier) และสารพิษที่เกิดจากการเผาผลาญแอลกอฮอล์ของร่างกาย คือ เตตราไฮโดรไอโซควิโนลีน (Tetrahydroisoquinoline) เข้ามาทำลายสารแห่งความสุข กัดการทำงานของสมองส่วนที่ควบคุมความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรม ส่งผลให้ผู้ดื่มขาดความยับยั้งชั่งใจ ทำร้ายตนเองและผู้อื่น ผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์จนติดนั้น จะเกิดอาการหูแว่ว ประสาทหลอน เกิดอาการหวาดกลัว หวาดระแวง ควบคุมตัวเองไม่ได้ สับสน จำเวลา สถานที่ และบุคคลไม่ได้ เห็นภาพต่างๆที่ทำให้กลัว คิดว่ามีคนคอยจ้องที่จะทำร้าย และควบคุมตัวเองไม่ได้ อาจทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่น (ปานิพร บุญเรือง และ สุรัญทิพ นาสมพันธ์, 2548) และจากการศึกษาของมุลนิธิเพื่อนหญิง (2546) ในนักดื่มจำนวน 50 คน พบว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้สมรรถภาพของจิตใจลดลง กล้าแสดงออกและทำให้ผู้ดื่มมีอาการรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้สุขภาพจิตเสื่อม ผู้ดื่มสุราเรื้อรังร้อยละ 51 มีความเครียด ร้อยละ 49 มีอาการซึมเศร้าในเกณฑ์รุนแรงต้องได้รับการรักษา ในจำนวนนี้ร้อยละ 12 คิดฆ่าตัวตาย ร้อยละ 11 คิดฆ่าผู้อื่น และที่สำคัญยังส่งผลต่อสุขภาพจิตของคนในครอบครัว พบว่า วัยรุ่นที่มีบิดาเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังมีปัญหาสุขภาพจิตมากกว่าเด็กทั่วไปถึง 11.5 เท่า และหากวัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง จะเกิดผลเรื้อรังโดยจะทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า เกิดการเสื่อมทางจิต ทำให้มีอาการทางจิตประสาท เช่น อาการหูแว่ว ประสาทหลอนทั้งทางการได้ยินและการมองเห็น (James & Jean, 1989 อ้างถึงใน สุนันทา ศิริวาท, 2548)

1.4.1.3 แอลกอฮอล์กับการเกิดอุบัติเหตุ

แอลกอฮอล์สามารถเปลี่ยนแปลงสารสื่อประสาท และกระตุ้นให้คนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ลดความกลัวต่อกฎหมาย และลดความวิตกกังวลจากผลกระทำของตน ทำให้เกิดพฤติกรรมกล้าเสี่ยง ไม่ว่าจะขับรถเร็วหรือชกต่อย หากวัยรุ่นที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในกระแสเลือดเกินกว่า 50 มก./ดล. จะทำให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย หงุดหงิด ฟุ้งซ่าน ขาดสมาธิ ฉุนเฉียว ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ทำให้ขาดการยับยั้งชั่งใจและขาดสติ นอกจากนี้ยังมีผลต่อการรับรู้และการตัดสินใจ ทำให้เพิ่มระยะเวลาของการมีปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น กระบวนการรับรู้บกพร่อง ทำให้

ความสามารถในการประสานการเคลื่อนไหวของร่างกายและความระมัดระวังลดลง (Rehm et al., 2003) ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย โดยพบว่าคดีอุบัติเหตุจราจรที่มีสาเหตุจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพิ่มขึ้น 7 เท่า จากปี 2542-2547 (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2550) และเมื่อตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดผู้ที่บาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลในช่วงเทศกาลสงกรานต์พบว่าร้อยละ 50 ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้ที่บาดเจ็บและเสียชีวิตส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 15 – 29 ปี (ชนัญญา นันทบุตร และคณะ, 2546)

1.4.2 ผลกระทบต่อครอบครัว

ผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักมีอาการรุนแรงและยับยั้งความโกรธไม่ได้ มักทำร้ายคนที่อยู่ใกล้ชิด และคนในครอบครัว ส่งผลให้ทำให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว การติดยาเสพติด ปัญหาพฤติกรรมทางเพศและติดโรคเอดส์ตามมา เมื่อวัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้วัยรุ่นมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุ เจ็บป่วย พิการ สูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน กระทบต่อบทบาทของสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการบำบัดรักษาหรือค่าการซื้อหาสุรา ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน และเกิดปัญหาอื่นที่ส่งผลต่อสังคมโดยรวมตามมา (เขมณัญญ์ สีนสายอ, 2548; มุลนินิเพื่อนหญิง, 2546; สุเทพ อุดสาหะ, 2540; สุนันทา ศิริวาท, 2548)

1.4.3 ผลกระทบต่อสังคม

1.4.3.1 แอลกอฮอล์มีผลต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

แอลกอฮอล์สามารถเปลี่ยนแปลงสารสื่อประสาท และกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว ลดความกลัวต่อกฎหมาย และลดความวิตกกังวลจากผลกระทำของตน ทำให้เกิดพฤติกรรมกล้าเสี่ยง ไม่ว่าจะขับรถเร็วหรือชกต่อย และแอลกอฮอล์ยังทำให้สติปัญญาบกพร่อง และเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นทำให้ทักษะการแก้ปัญหาเสียไป ประกอบกับอารมณ์ที่อ่อนไหว และการตอบสนองไว ทำให้ดูวามแสดงออกถึงความรุนแรงและก้าวร้าว (Rehm et al., 2003) วัยรุ่นที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นไม่ดี และมีความประพฤติที่ส่อไปในทาง การเกิดอาชญากรรม จากการสำรวจพฤติกรรมเด็กและเยาวชนอายุ 11-19 ปี ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ พ.ศ. 2549 พบว่าร้อยละ 27.7 มีประสบการณ์ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และร้อยละ 34.8 ยอมรับว่าทำความผิดขณะดื่มแอลกอฮอล์ ขณะที่ร้อยละ 40.8 ทำความผิดภายใน 5 ชั่วโมงหลังดื่ม (ชูจิรา กองแก้ว, 2550) และประมาณครึ่งหนึ่งของเด็กและเยาวชนชายที่ใช้สารเสพติด เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาก่อนอย่างน้อย 1 ปี (วิภา คำนธำรงกุล, อุษณีย์ พิงปาน และ ศศิธร แจ่มถาวร, 2539) และงานวิจัยของ พนิดา นามจันดี (2549) ที่ศึกษาในช่วงเวลา 6 เดือน พบนักเรียนมัธยมปลายที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บางคน

เคยเกิดอุบัติเหตุสูงสุดถึง 20 ครั้ง บางคนเคยทะเลาะวิวาท 25 ครั้ง และบางคนเคยมีเพศสัมพันธ์ 30 ครั้ง ร่วมกับมีการใช้สารเสพติดประเภทบุหรี่ ยาบ้า และกัญชา

1.4..3.2 พฤติกรรมผิดกฎหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลของศาลจังหวัดลพบุรี ในความผิดประเภทต่างๆที่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเกี่ยวข้อง พบว่าความผิดที่ทำให้เสียทรัพย์สินมีร้อยละ 59.1 ความผิดเกี่ยวกับเพศมีร้อยละ 34.8 ความผิดต่อร่างกายมีร้อยละ 20.8 ความผิดฐานบุกรุกมีร้อยละ 16.1 และความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราที่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมด้วยมีถึงร้อยละ 10.5 (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2550) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสังคมในระยะยาว รัฐที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจำนวนมาก คราวเรือนต้องมีภาระหนี้สิน การสูญเสียหน้าที่และประสิทธิภาพการทำงาน

สรุป การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลกระทบต่อบุคคล ทำให้เกิดโรคและสุขภาพกายเสื่อมโทรม ก่อให้เกิดโรคจิต เกิดอุบัติเหตุ เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และพฤติกรรมผิดกฎหมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสังคมในระยะยาว รัฐที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจำนวนมาก การที่คราวเรือนต้องมีภาระหนี้สิน การสูญเสียหน้าที่และประสิทธิภาพการทำงาน ที่ตามมาด้วยปัญหาครอบครัวแตกแยกหรือล่มสลาย และปัญหาเด็กจรจัดและไร้ที่อยู่ จึงจำเป็นที่สังคมจะมีการควบคุมและป้องกันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2. การป้องกันวัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การป้องกันวัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นมีความหลากหลาย การป้องกันเป็นกลุ่ม การป้องกันเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีที่แตกต่างกัน เช่น การให้ความรู้ การฝึกทักษะชีวิต การใช้โปรแกรมต่าง การสนับสนุนทางสังคม หรือการป้องกันตามนโยบายภาครัฐ ซึ่งแต่ละวิธีมีความแตกต่าง และเหมาะสมกับบริบทและพื้นที่ต่างๆกันไป

2.1 การเสริมสร้างทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตประกอบด้วยด้านต่างๆ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความภาคภูมิใจในตัวเอง การตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการปฏิเสธเมื่อถูกชวน วัยรุ่นจำเป็นต้องมีทักษะชีวิตด้านต่างๆ ที่จะช่วยให้วัยรุ่นหลีกเลี่ยงจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ทักษะชีวิตเพียงอย่างเดียวไม่สามารถป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ จากการศึกษาของ Griffin, Botvin, Nicholas & Doyle (2003) ได้ทดสอบประสิทธิภาพของโครงการป้องกันการใช้สารเสพติดแอลกอฮอล์และบุหรี่ในโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน

758 คน ด้วยการฝึกอบรมทักษะชีวิต เกี่ยวกับทักษะทางความคิดและพฤติกรรมและบรรทัดฐานในการต่อต้านยาเสพติดและการพัฒนาทักษะส่วนตัวและทักษะทางสังคมของนักเรียน การสร้างสำนึกในคุณค่าของตนเองในการต่อต้านอิทธิพลของการโฆษณา การจัดการความวิตกกังวล การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสัมพันธภาพต่อบุคคลอื่น และการรู้จักการใช้สิทธิของตนเองอย่างเหมาะสม พบว่าการสอนทักษะชีวิต สามารถป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มทดลองได้เล็กน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม

2.2 การปกป้องจากครอบครัว

ลักษณะของครอบครัวและการดูแลของบิดามารดา มีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น การที่ครอบครัวมีความปลอดภัย มีความอบอุ่นและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บิดามารดาให้โอกาสและช่วยเหลือบุตรแก้ไขปัญหา และเป็นแบบอย่างที่ดี จะช่วยป้องกันการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีของวัยรุ่น (Arria et al., 2008) โดยเฉพาะการที่บิดามารดาพูดคุยและมีกิจกรรมร่วมกับบุตร สามารถป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดีในกลุ่มที่ยังไม่เริ่มพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Loveland-Cherry, Ross & Kaufman, 1999 อ้างถึงใน รุจา ภูไพบูลย์, 2549)

2.3 การสร้างภูมิคุ้มกันนักเรียน

โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่วัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญ่ในการศึกษา ความเครียดจากการเรียน บรรยากาศของโรงเรียน ครู การแข่งขัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการยอมรับในกลุ่มเพื่อน เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงต้องมีการบูรณาการ การสร้างภูมิคุ้มกันวัยรุ่นทั้งจากตัวนักเรียนและโรงเรียน เช่น จากการศึกษาของ Bond et al. (2004) ที่ได้ศึกษาความผูกพันของนักเรียนและบรรยากาศในโรงเรียน ในประเทศออสเตรเลีย พบว่าการที่เด็กวัยรุ่นเกิดความรู้สึกปลอดภัยและเกิดรู้สึกไว้วางใจในโรงเรียน มีทักษะและมีโอกาสของการสื่อสารที่ดี และเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับทางบวกจากการมีส่วนร่วมของการดำเนินชีวิตและกิจกรรมในโรงเรียนด้านต่างๆ สามารถป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดี อย่างไรก็ตามวัยรุ่นต้องรู้จักหากิจกรรมคลายเครียดทำ สมภพ เรืองตระกูล (2544) กล่าวว่า การบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การร่วมทำกิจกรรมของโรงเรียน เล่นกีฬา ตั้งใจเรียน และยึดมั่นในศาสนา จะทำให้วัยรุ่นห่างไกลจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เช่นกัน

2.4 การใช้มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมมานาน และเกี่ยวข้องกับธุรกิจอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในและต่างประเทศ ที่มีมูลค่าการตลาดมหาศาล และเกี่ยวข้องกับ

กับผู้คนจำนวนมาก ตั้งแต่เกษตรกร คนงานโรงงาน นักการตลาด พ่อค้า และคนดื่ม จะเห็นว่าการพัฒนานโยบายและมาตรการของรัฐและชุมชนในการควบคุม และลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อลดอันตรายและผลกระทบต่อสังคม จึงส่งผลในวงกว้างกระทบต่อรายได้ของผู้คน และผลประโยชน์ทางธุรกิจและอุตสาหกรรม จึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบด้าน จริงจัง ต่อเนื่อง และค่อยเป็นค่อยไป (ชาติรี ใต้ฟ้าพล, 2550; นิษฐา หุ่นเกษม, 2550; ขงยุทธ ขจรธรรม, พิมพา ขจรธรรม และ บัณฑิต ศรีไพศาล, 2547)

การแก้ไขปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศต่างๆ ในภาพรวมเพื่อควบคุมการบริโภคและลดผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลดนักดื่มหน้าใหม่ การเลื่อนอายุการดื่มครั้งแรกของเยาวชน ให้ยาวนานที่สุด เพราะวัยรุ่นที่เริ่มดื่มสุราครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปี มีความสัมพันธ์กับการติดสุรา (Alcohol Dependent) มากกว่าวัยรุ่นที่ดื่มสุราครั้งแรกเมื่ออายุ 20 ปี ถึง 5 เท่า การลดปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนโดยรวม และการลดอันตรายจากการดื่ม เช่น อุบัติเหตุ ความรุนแรงและปัญหาสุขภาพ และอีกมาตรการที่นำมาใช้คือการลดอุปทาน เช่น มาตรการด้านการกำหนดราคาและภาษี มาตรการการควบคุมการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย มาตรการการเข้าถึงและการหาซื้อโดยการจำกัดสถานที่ เวลาจำหน่ายและบุคคลที่สามารถซื้อได้ มาตรการปรับเปลี่ยนบริบทและสิ่งแวดล้อมในการจำกัดสถานที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ มาตรการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระหว่างประเทศ ส่วนการลดอุปสงค์ ได้แก่ การให้การศึกษาและการรณรงค์ การติดฉลากคำเตือน และมาตรการทางสังคมชุมชน และการลดผลกระทบและความเสียหายที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ การควบคุมการเมา การกำหนดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดของวัยรุ่นที่ 0 มก./คล. และการสุ่มตรวจระดับแอลกอฮอล์ในเลือด (ขงยุทธ ขจรธรรม และคณะ, 2547; องค์การอนามัยโลก, 2547)

ด้านนโยบายควบคุมปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ สะท้อนพัฒนาการของสังคมในการมองและแก้ไขปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากแนวคิดหลักๆ 3 ด้าน (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2548) คือ 1) แนวคิดการกำหนดนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อประโยชน์ของรัฐ 2) แนวคิดของการกำหนดนโยบายควบคุมปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เบื้องต้น และ 3) แนวคิดการกำหนดนโยบายควบคุมปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพของประชาชน และสังคมโดยรวม

ในอดีตรัฐบาลไทยหารายได้จากการค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่บางช่วงให้เอกชนผูกขาดดำเนินการ หรือบางช่วงรัฐบาลผูกขาดดำเนินการเอง เช่น ในสมัยอยุธยา รัฐบาลมีการเก็บ “อากรสุรา” ทั้งจากผู้ผลิตและผู้ขาย มีการกำหนดพิภคอากรสุรา ที่จัดเก็บโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเกิดระบบเจ้าภาษีนาอกรที่ให้ออกชนประมูลจัดเก็บภาษีอากรสุราเป็นรายปี ต่อมาสมัย

รัตนโกสินทร์ มีการห้ามราษฎรต้มกลั่นสุราโดยมิได้รับอนุญาต ให้สิทธิเอกชนประมุขการผลิตจำหน่าย เก็บอากรสุรา และการปราบปรามสุราเถื่อนแทนรัฐ และรัฐได้สร้างโรงงานต้มกลั่นสุราบางยี่ขันขึ้นเป็นแห่งแรกและให้เอกชนดำเนินการ โดยรัฐจัดเก็บอากรสุรา ทำให้อากรสุราเป็นรายได้สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศตั้งแต่นั้นมา จนสมัยรัชกาลที่ 7 ปี พ.ศ. 2470 กรมสรรพสามิตได้เริ่มทำการผลิตสุรา ณ โรงงานบางยี่ขันเอง ทำให้ยอดจำหน่ายสูงขึ้นและเป็นรายได้หลักของแผ่นดิน และรัฐได้ออก พ.ร.บ. สุคฤกการ พ.ศ. 2469 และ พ.ร.บ.สุรา พ.ศ. 2493 เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสุคฤกการสำหรับการนำเข้าและส่งออกสุราในราชอาณาจักร เพิ่มรายได้เข้ารัฐไม่น้อยกว่าร้อยละ 9 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2543 รัฐได้มีการเปิดเสรีการผลิตและจำหน่ายสุราพื้นบ้าน และปี 2546 มีการปรับลดภาษีสุรา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน และปี 2548 ได้ใช้อัตรากำไรสุคฤกการสำหรับการนำเข้าสุราเท่ากับร้อยละ 60 ของราคาขายส่งเงินสดของสินค้านั้นๆ ณ จุดผ่านแดน หรือ เรียกว่า C.I.F. (Cost Insurance and Freight) เพื่อเพิ่มรายได้เข้ารัฐ ส่วนประเทศในกลุ่ม AFTA คิดอัตรากำไรสุคฤกการเพียงร้อยละ 5 เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมและธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตอาเซียน ต่อมาปี 2550 รัฐได้ปรับอัตราสรรพสามิตและปรับเพิ่มอัตรากำไรสุราใหม่ทุกประเภท ยกเว้นเบียร์เพื่อเพิ่มรายได้เข้ารัฐ จะเห็นว่าทั้งหมดนี้เป็นนโยบายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังผลกำไร และรายได้ที่เป็นการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ และการจัดเก็บรายได้เข้ารัฐให้มากที่สุด

ในอีกด้านหนึ่ง รัฐได้กำหนดนโยบายควบคุมปัญหาสุราเบื้องต้นขึ้นอีกหลายมาตรการ ได้แก่ การออกมาตรการเข้าถึงและหาซื้อสุรา ที่รัฐได้ออกกฎกระทรวงการคลัง พ.ศ. 2504 และ พ.ศ. 2515 ที่จำกัดเวลาจำหน่ายได้บางช่วงเวลา ทั้งที่เป็นการจำหน่ายปลีกและจำหน่ายเพื่อดื่ม ณ สถานที่ขาย มาตรการจำกัดบริบทการดื่ม ที่ปี พ.ศ. 2509 รัฐยังได้ออก พ.ร.บ. สถานบริการ โดยห้ามจำหน่ายแก่ผู้ที่มีเมมาสุรา จนประพฤดิ่วนวายหรือไม่สามารถครองสติได้ การออกมาตรการลดอุบัติเหตุ ในปี พ.ศ. 2522 และ พ.ศ. 2537 ที่กำหนดไม่ให้ผู้ขับขี่ขั้บรถขณะเมมาสุรา และกำหนดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดไม่เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ หากฝ่าฝืนมีโทษจำคุก 3 เดือน ปรับ 2,000-10,000 บาท พ.ศ. 2550 ได้มีการยกร่าง พ.ร.บ. จราจรทางบก ใหม่ที่มีการเพิ่มโทษผู้ขับขี่ขณะเมมาสุราหรือของมีเมมาต้องโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับตั้งแต่ 5,000-20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และการออกมาตรการรณรงค์ ใน พ.ศ. 2540 กระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดให้สุราต้องมิจลากคำเตือนเป็นภาษาไทยที่มองเห็นได้ง่าย โดยแสดงข้อความว่า “คำเตือน: การดื่มสุราทำให้ความสามารถในการขับขี่ยานพาหนะลดลง” บนผลิตภัณฑ์สุรา แต่โช้วว่าปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะลดลง ยังคงมีผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น รัฐจึงได้ออก มาตรการบำบัดรักษา ในปี พ.ศ. 2547 ที่กำหนดให้ ผู้ที่ศาลเห็นว่ามีความผิดเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เป็นอาจินันน์ ศาลจะสั่งให้ส่งตัวไปควบคุมไว้ในสถานพยาบาล ซึ่งจะช่วยเหลือปัญหาจากการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเบื้องต้น และลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2548)

ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อสังคมที่มากมาย รัฐได้กำหนดนโยบาย ควบคุมปัญหาสุรา เพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพของประชาชนและสังคมโดยรวมขึ้นใน พ.ศ. 2544 รัฐบาลได้ก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยนำงบประมาณจาก ภาษีบุหรี่และแอลกอฮอล์ร้อยละ 2 มาใช้ในการสนับสนุนเครือข่ายการดำเนินงานด้านการส่งเสริม สุขภาพ และมีการผลักดันกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เด่นชัดขึ้น ได้แก่ มาตรการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2546 และ ร่าง พ.ร.บ. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยห้ามโฆษณาประชาสัมพันธ์หรือส่งเสริมการขายทุกรูปแบบ เพื่อไม่ให้ วัยรุ่นตกเป็นเหยื่อของการมอมเมาจากผู้ประกอบการ อีกมาตรการคือการควบคุมการเข้าถึงและ หาซื้อของวัยรุ่น โดยออก พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 การจำกัดอายุผู้ซื้อและดื่มสุราไม่ให้ต่ำกว่า 18 ปี และห้ามมิให้เด็กซื้อหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเข้าไปในสถานที่เฉพาะ เพื่อการ จำหน่ายหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และห้ามจำหน่ายสุราในสถานศึกษาและศาสนสถาน ปี พ.ศ. 2551 ได้ออกพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่จำกัดอายุผู้ซื้อและดื่มสุราไม่ให้ ต่ำกว่า 20 ปี และห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานบริการสาธารณสุขและสถานพยาบาลตาม ร้านขายยา สถานที่ราชการ หอพัก ปั้มน้ำมัน และสวนสาธารณะ และห้ามขายแก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำ กว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2551; ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2551)

ส่วนมาตรการรณรงค์ โดย กระทรวงสาธารณสุข ได้ประกาศกฎกระทรวง พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2548 กำหนดให้ผลิตภัณฑ์ต้องมีข้อความคำเตือนเพิ่มเติมคือ “การดื่มสุราเป็นอันตราย ต่อสุขภาพและการบั่นทอนสติสัมปชัญญะ” “การดื่มสุราทำให้ตับแข็งและเสื่อมแต่สมรรถภาพทาง เพศ” “เมาแล้วขับ อาจพิการและตายได้” “ดื่มสุรา อาจทำให้ขาดสติและเสียชีวิต” “ดื่มสุรา ผิดศีลข้อ 5” ที่อ่านได้ชัดเจน

นอกจากนี้ยังมีมาตรการการรณรงค์ให้ความรู้และประชาสัมพันธ์อย่างเข้มข้น เข้าถึง และ ต่อเนื่อง เพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้เป็้นนักดื่มหน้าใหม่ และมุ่งให้ลด ละ เลิกในนักดื่มหน้า เก่า มาตรการสร้างและสนับสนุนแนวร่วม มาตรการเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิต มาตรการออก ใบอนุญาตและเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่าย และมาตรการกำหนดพื้นที่เขตปลอดการ จำหน่ายและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น สถานศึกษา ศาสนสถาน และร้านสะดวกซื้อใน ปั้มน้ำมัน การพัฒนาองค์กรเกี่ยวกับการควบคุมปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น คณะกรรมการ ดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ (คบอช.) มีหน้าที่ในการกำหนด

นโยบายและแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของชาติ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) ทำหน้าที่วิจัยและจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนการดำเนินการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ทำแผนงานนโยบาย สาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและสื่อสารนโยบายสาธารณะต่อสาธารณะชน และเครือข่ายองค์กร งดเหล้า เพื่อปลูกกระแสสังคมให้ตระหนักถึงโทษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2548; ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2551)

ถึงแม้รัฐจะมีมาตรการเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากมาย ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน เช่น การให้ความรู้และการส่งเสริมสุขภาพ แต่การได้รับความรู้เพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอที่จะป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ เพราะมีสิ่งช่วยที่จำให้นักเรียนดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ เช่น การโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ ส่วนมาตรการควบคุมการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พบว่ายังขาดความเข้มงวดในการบังคับใช้ของภาครัฐ ยังพบมีการผลิตโดยผู้ไม่ได้รับ อนุญาตและจัดจำหน่ายในสถานที่ห้ามจำหน่าย การจำกัดการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แก่เยาวชน ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญแต่ยังไม่มีการบังคับใช้ที่เข้มงวด เด็กและเยาวชนยังสามารถ เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย การยกเลิกระบบการผูกขาดและการออกใบอนุญาตการผลิต ทำให้ชุมชนสามารถผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ เกิดจุดจำหน่ายในชุมชนมากขึ้น ระบบภาษีและ การควบคุมราคา ที่นำมาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับรัฐ เป็นการป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ที่มีอายุน้อยได้ ระดับหนึ่ง แต่ก็มีระบบการค้าเสรีที่จำต้องลดภาษีลง หรือการเกิดการผลิตแอลกอฮอล์ในชุมชน หรือการลักลอบนำเข้าทำให้เกิดการดื่มที่เพิ่มได้เช่นกัน การมีค่าเตือนหรือระบุส่วนประกอบ ในฉลาก เป็นการให้ความรู้ที่นักเรียนอาจไม่ได้รับรู้มากนักยังคงดื่มต่อไป มาตรการควบคุมการ โฆษณาและส่งเสริมการขาย เพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนเห็นการโฆษณา แต่ยังมีพฤติกรรมและปัจจัย ทางสังคมอื่นที่เป็นต้นแบบให้เกิดการเลียนแบบและดื่มตามได้ มาตรการควบคุมพฤติกรรมผู้ดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ให้มีโอกาสทำอันตรายต่อผู้อื่นได้ เช่น การขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมมา แต่ยังคงขาดการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด ยังพบวัยรุ่นเกิดอุบัติเหตุจากการเมาแล้วขับสูงที่สุด จะเห็นว่ามาตรการเหล่านี้ยังขาดความร่วมมือร่วมของวัยรุ่น ครอบครัว และชุมชน ในการ ที่จะป้องกันและแก้ไขการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างทักษะชีวิต ด้านต่างๆ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความภาคภูมิใจในตัวเอง การตัดสินใจแก้ไขปัญหา และการปฏิเสธเมื่อถูกชวน ร่วมกับการสร้างการปกป้องจากครอบครัว เพราะลักษณะของครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น ครอบครัวต้องมีความปองดองกัน มีความ ออบอ้อมและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บิดามารดาต้องให้โอกาสและช่วยเหลือบุตรแก้ไขปัญหา และเป็น

แบบอย่างที่ดีแก่บุตร นอกจากนี้โรงเรียนต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันภายในโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่วัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญ่ในการศึกษา ความเครียดจากการเรียน บรรยากาศของโรงเรียน ครู การแข่งขัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการยอมรับในกลุ่มเพื่อน เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงต้องมีการบูรณาการ การสร้างภูมิคุ้มกันวัยรุ่นทั้งจากตัวนักเรียนและโรงเรียน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบังคับใช้มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และมาตรการของชุมชนควรมีความเคร่งครัดและเข้มงวด

2.5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่าง อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร และประสิทธิผลขององค์การขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้นในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย (จุฬารักษ์ โสตะ, 2546) แนวความคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมที่เป็นความร่วมมือ (Participation as Collaboration) หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจหรือถูกชักชวนมาเพื่อเติมเต็มให้กิจกรรมนั้นสำเร็จ แต่ไม่ได้มีส่วนในการวางแผนกิจกรรม 2) การมีส่วนร่วมที่ร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Participation as Specific Targeting of Project Benefits) เป็นการดึงประชาชนหรือกลุ่มที่ควรได้รับประโยชน์เข้าร่วมโครงการเท่านั้น และ 3) การมีส่วนร่วมที่เป็นการสร้างพลังอำนาจ (Participation as Empowerment) ที่เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเกิดความตระหนักรู้ถึงปัญหาและสาเหตุที่แท้จริง ตระหนักถึงศักยภาพและข้อจำกัดของตนเองในการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขปัญหา นั้น ตนเองสามารถกำหนดทิศทางอนาคตเองได้ สามารถช่วยเหลือผู้อื่น หรือชุมชนในการที่จะกำหนดทิศทางของตนเอง กระบวนการนี้เกิดจากการวิเคราะห์สถานการณ์ การได้ลงมือปฏิบัติและร่วมมือแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (นิตย ทัศนियม, 2546)

ในกระบวนการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มนักเรียน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่หลากหลายทั้งกระบวนการและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่บุคคล ครอบครัว โรงเรียนและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการจัดการและดูแลปัญหา ที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มนักเรียน เพราะชุมชนจะเป็นผู้ที่รู้จักสภาพปัญหาของชุมชนได้ดีที่สุด และควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจในการพัฒนา ไม่ใช่แค่การดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่นักพัฒนาคิดหรือจัดทำขึ้น แต่ชุมชนมีศักยภาพที่จะพัฒนา

หมู่บ้านของคุณได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายการพัฒนา การวางแผนในการพัฒนา การกำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกันแล้ว การปฏิบัติตามแผนงานโครงการดังกล่าว และยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิด สติปัญญา ก็คือการให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจและองค์การในที่สุด (จุฬารัตน์ โสตะ, 2546)

การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครอบครัว โรงเรียนและชุมชน และสร้างสำนึกรับผิดชอบของชุมชนร่วมกัน ราณี วงศ์คงเดช (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิต และการสนับสนุนทางสังคม เพื่อป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนมัธยมต้น ด้วยการวิจัยกึ่งทดลองในนักเรียนมัธยมปีที่ 1 และ 2 จำนวน 62 คน โดยใช้กระบวนการเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิเสธ การหลีกเลี่ยงและการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ร่วมกับการสนับสนุนทางสังคมจากคนในครอบครัว พบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการเสริมสร้างทักษะชีวิต ร่วมกับการสนับสนุนทางสังคม สามารถป้องกันและลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลงได้ นอกจากนี้ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนในการจัดการระบบของชุมชน และขับเคลื่อนมาตรการต่างของชุมชน การศึกษาของ Holder et al. (2000) ได้ศึกษาโดยการให้ชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ขับเคลื่อนมาตรการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการและร้านค้าที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้มีอายุต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด การบังคับใช้กฎหมาย และการจัดเขตพื้นที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าประชาชนลดปริมาณการดื่มในแต่ละครั้งได้ร้อยละ 6 ลดการดื่มอย่างหนักได้ร้อยละ 49 ลดการเมาแล้วขับได้ร้อยละ 51 และลดอุบัติเหตุจราจรได้ร้อยละ 43

ในการจัดการเรียนการสอน ถ้าพ่อแม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน จะช่วยลดปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลงได้ดีขึ้น Perry et al. (2003) ได้ประเมินผลของโครงการให้การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้สุรา ยาเสพติด และพฤติกรรมรุนแรง ที่ศึกษาในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนกลาง ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้โปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิต การปฏิเสธ หรือการสร้างเชื่อมั่นในตนเอง เพียงอย่างเดียว กลุ่มที่ใช้โปรแกรมการมีส่วนร่วมของเพื่อน พ่อแม่ และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และกลุ่มควบคุม พบว่ากลุ่มนักเรียนที่ใช้โปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิต การปฏิเสธ หรือการสร้างเชื่อมั่นในตนเองเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถป้องกัน

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม ส่วนกลุ่มที่ใช้โปรแกรมการมีส่วนร่วมของเพื่อน พ่อแม่ และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน สามารถลดปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม

นอกจากนี้การแก้ปัญหาวัยรุ่นนั้น ต้องเชื่อและใช้ศักยภาพของวัยรุ่น โดยต้องค้นหาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถและเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่น และเปิดโอกาสให้วัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ วางแผนและดำเนินแก้ปัญหาในทุกขั้นตอน เกษราวัลดี นิลวรางกูร และ พูลสุข ศิริผล (2547) ได้ศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนในการดำเนินการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ โดยศึกษาในแกนนำเยาวชน 137 คน จาก 10 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ด้วยการพัฒนาทักษะการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ทำให้เยาวชนเกิดการสร้างพลังอำนาจ พัฒนาความสามารถ มีความเป็นผู้นำ และคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบได้ ได้รูปแบบการสื่อสารการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์อย่างได้ผล และ หทัยชนก บัวเจริญ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดของเด็กวัยรุ่นในชุมชนแออัด โดยการค้นหา สำรวจและพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นในชุมชน ให้วัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสังเคราะห์และหาแนวทางป้องกันการใช้สารเสพติด ทำให้ได้แนวทางป้องกันที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น รู้จักใช้ศักยภาพของตนเอง รู้จักประกอบอาชีพที่สามารถป้องกันการใช้สารเสพติดได้ นอกจากนี้บรรยากาศของการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เช่น ความปลอดภัย การยอมรับ การมีส่วนร่วม ทำให้เด็กป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ Bond et al. (2004) ได้ศึกษาความผูกพันของนักเรียนและบรรยากาศในโรงเรียน โดยเป็นการศึกษาในประเทศออสเตรเลีย พบว่าการที่เด็กวัยรุ่นเกิดความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ มีทักษะและโอกาสของการสื่อสารที่ดี และรู้สึกว่าคุณได้รับการยอมรับทางบวก โดยผ่านทาง การมีส่วนร่วมของการดำเนินชีวิตในโรงเรียนด้านต่างๆ สามารถป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้เป็นอย่างดี และการศึกษาของ ณิชากัทร บุญสวัสดิ์กุลชัย (2551) ที่ศึกษาถึงการป้องกันการดื่มสุรากลุ่มนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เน้นการมีส่วนร่วม การใช้ศักยภาพ ความรู้ ความสามารถของวัยรุ่น และการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ทำให้วัยรุ่นสามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางป้องกันและลดการดื่มแอลกอฮอล์ได้

3. การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) เป็นกระบวนการที่ใช้ค้นหาและระบุปัญหาของชุมชน ที่เกิดจากแนวคิดที่ว่าการศึกษาชุมชนเป็นสิ่งที่ชุมชนควรกระทำด้วยตนเอง เพราะยังมีเรื่องราวอีกหลายอย่าง ที่คนในชุมชนเดียวกันยังไม่รู้ หรือยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง จึงไม่สามารถหาช่องทางป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ การแก้ไขปัญหาชุมชนต้องเกิดจากความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนเอง เชื่อว่าชุมชนมีภูมิปัญญาที่หลากหลาย ที่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ ผู้วิจัยเป็นบุคคลภายนอก ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้ชุมชนได้เกิดการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาความต้องการของตนเอง และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ความรู้ และความสามารถระหว่างกัน เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาของตนเอง (โครงการเอดส์ศึกษา, 2541; ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546; Bhandari, 2003; Doyle, & Krasny, 2003)

3.1 หลักการสำคัญของการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

PRA เป็นกระบวนการที่ให้สมาชิกชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพชุมชน และชี้ชัดปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการตรวจสอบข้อมูลร่วมกัน รับฟังเหตุผลของกันและกัน และหาข้อสรุปร่วมกัน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น การพูดคุย การสนทนากลุ่ม หรือการประชุมระดมสมอง ผู้วิจัยมีหน้าที่คอยกระตุ้นให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน การใช้ PRA จำเป็นที่ผู้วิจัยต้องเข้าใจหลักการสำคัญของ PRA อย่างชัดเจน นั่นคือ PRA มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน เชื่อว่าชุมชนมีภูมิปัญญาและมีศักยภาพมากมาย ชุมชนอาจจะไม่รู้หลายสิ่งหลายอย่างที่นักวิชาการรู้ แต่ชุมชนก็รู้หลายสิ่งหลายอย่างที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ดำรงความเป็นชุมชน และความเป็นวัฒนธรรมในบริบทของชุมชน มีความรู้หลายอย่างที่ชุมชนรู้แต่นักวิชาการหรือผู้วิจัยไม่รู้ และความรู้เหล่านั้นบ่อยครั้งที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาของชุมชน ความรู้หลายอย่างของนักวิชาการเป็นความรู้ที่เกิดจากตำราเรียน จากการฟังผู้เชี่ยวชาญบรรยาย และยึดติดอยู่กับองค์ความรู้และวิธีการเรียนรู้ของตนแค่ในตำรา และคิดว่าชาวบ้านไม่มีความรู้ จำเป็นที่นักวิชาการจะเป็นผู้ให้ความรู้นั้นแก่ชุมชน

กระบวนการ PRA เน้นที่การให้ความสำคัญกับความรู้ที่มาจากประสบการณ์จริงและสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน เพราะในชีวิตจริงชุมชนเรียนรู้และสั่งสมภูมิปัญญามาจากประสบการณ์จริงในการดำรงชีวิต ชุมชนจึงมีวิถีคิด การจัดการ การวิเคราะห์ที่ต่างจากนักวิชาการ และระบบการจัดการของชุมชนมักจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตและชุมชนมากกว่าความรู้จากนักวิชาการ

นอกจากนี้กระบวนการ PRA ยังเน้นการระดมพลังในชุมชนเพื่อแก้ปัญหา เพราะปัญหาในชุมชนเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันหลายปัจจัย หากที่แก้ปัญหาเพียงจุดใดจุดหนึ่งก็

เดียว ด้วยคนคนเดียวหรือคนไม่กี่คน หรือแก้ปัญหามาอย่างที่นักวิชาการ ข้าราชการ หรือทำตามนโยบายภาครัฐ ซึ่งเป็นคนนอกชุมชนที่ไม่เข้าใจบริบทของชุมชน การแก้ปัญหามาของชุมชนที่เหมาะสมจึงเป็นการระดมพลังของชุมชนและทรัพยากรที่ชุมชนมี และให้คนในชุมชนมาร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ หาความเชื่อมโยงของปัญหาร่วมกันวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมและร่วมกันรับผิดชอบลงมือปฏิบัติจริง ที่นักวิชาการเป็นเพียงผู้สนับสนุนให้ชุมชนเป็นผู้กระทำ และมีบทบาทหลักในการดำเนินการแก้ไขปัญหามาด้วยตนเอง เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาของชุมชน ไม่ใช่ของนักวิจัยที่เมื่อศึกษาข้อมูลเสร็จแล้วนำมาขบคิดวางแผนแก้ไขปัญหามาเสียเอง โดยที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ ดังนั้นนักวิจัยต้องไม่เข้าไปแก้ปัญหามาต่างๆ แทนชุมชน และต้องไม่เข้าไปครอบงำหรือชี้นำชุมชนในการแก้ปัญหามา แต่ต้องคอยสนับสนุนให้ชุมชนเป็นผู้แก้ปัญหามาด้วยตนเอง และถอยออกมา ปล่อยให้ชุมชนได้มีโอกาสที่จะคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการต่างๆ ภายในกรอบของศักยภาพ ข้อจำกัด และความเป็นจริงของชุมชนเอง

การใช้กระบวนการ PRA ในการศึกษาชุมชนต้องเริ่มจากความเป็นกันเอง การรับฟังข้อมูลจากผู้คนในชุมชนอย่างตั้งใจ ต้องมีความสนใจในประเด็นเนื้อหาที่ผู้คนในชุมชนพูดและไม่ให้ตกในประเด็นสำคัญ และให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนจน คนด้อยโอกาสทางสังคม และกลุ่มที่เป็นชายขอบของสังคม และต้องมีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล ที่มาของข้อมูลที่มาจากแหล่งข้อมูลที่มากกว่าหนึ่งแหล่ง และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลตลอดการเรียนรู้ (โครงการเอคส์ศึกษา, 2541; ปารีชาติ วัลย์เสถียร และคณะ, 2546; Bhandari, 2003)

3.2 ขั้นตอนการประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

3.2.1 การกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา ผู้ทำการศึกษาจะต้องกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องทำการศึกษาไว้ก่อนทำกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการตั้งคำถามขณะดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย

3.2.2 ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ในขั้นตอนนี้ต้องมีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายและการสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมาย โดยการแนะนำตัว หรือวิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม แล้วจึงเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม นักวิจัยต้องกระตุ้นให้สมาชิกของชุมชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าร่วมประชุมและค้นหาปัญหา

3.2.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยการสนทนา การสังเกต และสำรวจข้อมูลพื้นฐาน บันทึกภาคสนาม จากนั้นผู้เก็บข้อมูลจะเริ่มเก็บข้อมูลตามที่กำหนดไว้ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

จดบันทึกข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรม ข้อมูลที่รวบรวมได้ ควรได้รับการจดบันทึกไว้ทันทีที่มันนั้นอาจจะเกิดการสูญหาย เพราะในกระบวนการทำกิจกรรมจะมีการเคลื่อนไหวของข้อมูลอยู่ตลอดเวลา

3.2.5 ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล ที่สามารถทำได้ทันทีในขณะที่กิจกรรมกำลังดำเนินอยู่ เพราะในกระบวนการของ PRA ขณะที่กำลังมีผู้ให้ข้อมูลอยู่ กลุ่มจะแสดงความคิดเห็นอยู่ตลอดเวลา และมีการตรวจสอบข้อมูลโดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเอง

3.2.6 มีการจัดเวทีให้ชุมชน ได้อธิบาย แลกเปลี่ยนหรือแก้ไขข้อมูลอยู่เสมอ เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลอีกวิธีหนึ่ง

3.2.7 จัดเวทีที่นำไปสู่การอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาและลงมือทำจริงๆ

3.2.8 พยายามหลีกเลี่ยงการใช้เทคนิคที่ยากต่อเข้าใจ ควรใช้วิธีการที่ทำให้เข้าใจได้ง่าย และเป็นวิธีการที่เหมาะสมในแต่ละชุมชน หรือแต่ละกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมทำกิจกรรมแต่ละครั้ง (โครงการเอดส์ศึกษา, 2541; ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546; Bhandari, 2003)

3.3 ความสำเร็จในการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ความสำเร็จในการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เกิดจากการที่มีคนร่วมในกระบวนการที่มาจากทุกกลุ่ม ทุกเพศ และทุกบริบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางสังคม และกลุ่มที่เป็นชายขอบของสังคม นอกจากนี้ นักวิจัยต้องเข้าใจแนวคิด กระบวนการและเชื่อมั่นในหลักการของ PRA เป็นอย่างดี และเข้าใจในบทบาท หน้าที่ ที่สอดคล้องกับภารกิจใหม่ของตนเอง และเป็นผู้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อชุมชน มีบุคลิกภาพที่ยืดหยุ่น รับฟังความคิดเห็น ไม่ครอบงำ ไม่ชี้นำ หรือตัดสินความคิดของผู้ร่วมวิจัยด้วยมาตรฐานของนักวิจัยเอง และต้องสร้างบรรยากาศของการประชุมสนทนาเป็นไปอย่างเรียบง่าย และเป็นกันเอง

3.4 ข้อจำกัดของการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ข้อจำกัดที่พึงระวังหลายอย่างในระหว่างดำเนินการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เช่น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาของชาวบ้านอาจจะไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นจริงเสมอไป แม้ข้อมูลบางอย่างอาจเกี่ยวข้องกับตัวชาวบ้านก็ตาม การกระทำหรือการจัดการบางอย่างที่เกิดขึ้นจากการสนทนากลุ่ม อาจสร้างความคาดหวังให้ชุมชนว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากคนภายนอก หรือการจัดการประชุมที่ต้องมีการแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุอย่างตรงไปตรงมา อาจมีความเกรงใจผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ หรือผู้นำในชุมชนจนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แท้จริง หรือปัญหาบางอย่างมีความยุ่งยากสลับซับซ้อน จนชุมชนไม่สามารถวิเคราะห์หรือดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นได้ หรือการวิเคราะห์ปัญหาที่บางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งของชุมชนได้ และที่สำคัญคือความสามารถของผู้วิจัยที่จะนำเสนอปัญหาของชุมชน และกระตุ้นให้คนคิดอย่างเป็นระบบ

สรุป นักเรียนมัธยมปลายเป็นวัยรุ่นตอนกลางที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในชีวิต ทั้งทางร่างกาย จิตใจ การเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ล้วนเป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนแบบแผน อารมณ์และพฤติกรรมของวัยรุ่น และเป็นเหตุให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลักษณะ และพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมปลายมีหลายลักษณะการดื่มแบบ เสี่ยงต่ำและดื่มแบบมีความเสี่ยงต่ออันตรายสูง โดยพบว่าร้อยละ 20 ดื่มแบบมีความเสี่ยงต่อ อันตรายสูง

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ที่เป็นลักษณะของวัยรุ่น เช่น ความเชื่อ ทศนคติ เพศ พันธุกรรม บุคลิกภาพ อารมณ์ ปัญหา สุขภาพจิตและพฤติกรรม ปัจจัยด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่มีรูปแบบหลากหลาย การบรรจุภัณฑ์ที่ สวยงาม ราคาไม่แพง มีการแบ่งขาย และการโฆษณา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะของ ครอบครัว ที่มีบุคคลในครอบครัวเป็นต้นแบบในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความแตกแยกใน ครอบครัว ความเชื่อ ค่านิยมของครอบครัว นอกจากนี้ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรมประเพณี กฎระเบียบ ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อเด็กนักเรียน ที่ล้วนมีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของนักเรียน

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลกระทบต่อบุคคล ทำให้เกิดโรคและสุขภาพกายเสื่อม โทรม ก่อให้เกิดโรคจิต การเกิดอุบัติเหตุ ความรุนแรงในครอบครัว และส่งผลกระทบต่อสังคม โดยรวม เกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และพฤติกรรมผิดกฎหมาย คราวเรือนต้องมีภาระหนี้สิน รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจำนวนมาก จึงจำเป็นที่สังคมจะมีการควบคุมและป้องกัน ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน

การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างทักษะชีวิต ด้านต่างๆ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร ความภาคภูมิใจในตัวเอง การแก้ไขปัญหา และการปฏิเสธ ร่วมกับการสร้างการปกป้องจากครอบครัว ที่ครอบครัวต้องมีความปองดองกัน มีความอบอุ่นและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้โอกาสและช่วยเหลือบุตร และเป็นแบบอย่างที่ดี แก่บุตร นอกจากนี้โรงเรียนต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันนักเรียน ด้วยการบูรณาการ การสร้าง ภูมิคุ้มกันวัยรุ่นทั้งจากตัวนักเรียนและโรงเรียน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบังคับใช้ มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และมาตรการของชุมชนควรมีความเคร่งครัดและเข้มงวด

การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงไม่ใช่แค่เรื่องของนักเรียน แต่เป็นปัญหาของ สังคม ที่ทุกคนทุกภาคส่วนต้องช่วยกันวิเคราะห์ปัจจัย ผลกระทบ และแนวทางป้องกันปัญหา ร่วมกัน ด้วยกระบวนการของ PRA ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้คิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง ด้วยการบอก เล่าเรื่องของตนเองที่ผ่านมา ถึงปัจจัยสาเหตุของการดื่มของตนเอง ผลกระทบที่เกิดตามมาจาก

คัม และประสบการณ์ครั้งหนึ่งที่เคยลด ละ เลิกคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ และมีการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทุกขั้นตอนแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลในกลุ่ม และ เกิดตระหนักและเข้าใจปัจจัยสาเหตุ ผลกระทบ และได้รูปแบบการป้องกันการคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ในมุมมองชุมชน